

ZKUŠENOST SPOLKU S OPŽP

FILIP ŠÁLEK

Ing. et Ing. FILIP ŠÁLEK

Od roku 2009 působil sedm let na AOPK ČR v Ostravě na pozici vodaře, kde měl na starosti administraci projektů podaných do OPŽP. Momentálně působí na volné noze – projekční činnost, administrace žádostí o dotace, biologická posouzení, realizace výsadeb a EVVO. V roce 2016 se stal členem Monitorovacího výboru OPŽP.

Operační program životní prostředí (OPŽP) je evropský dotační program, který má pomoci naší přírodě. První programovací období probíhalo v letech 2007-2014. Jednalo se tak o první dotační období nejen pro administrující subjekty - Ministerstvo životního prostředí ČR (MŽP), Státní fond životního prostředí ČR (SFŽP), Agenturu ochrany přírody a krajiny ČR (AOPK), ale i pro samotné žadatele. Tento článek se bude primárně věnovat prioritní ose 4 Ochrana přírody druhého plánovacího období, a to díky mým pracovním i osobním zkušenostem s dotačním programem OPŽP.

Zdálo by se, že první sedmileté období OPŽP bylo dostatečně dlouhé na to, aby bylo možné vycpat všechny lidově řečeno „porodní bolesti“. V druhém plánovacím období 2014-2020 se však ukazuje, že tomu tak zdaleka není.

Stěžejním dokumentem pro žadatele jsou Pravidla pro žadatele a příjemce dotace (PrŽaP). Jedná se v podstatě o takovou kuchařku nejen pro příjemce dotace, ale také pro administrující subjekty. Ke konci prvního plánovacího období byl PrŽaP na základě dřívějších zkušeností a provedených změn „téměř dokonalý“. Bylo zřejmé, jaká je výše podpory, co je možné podpořit, jaké jsou uznatelné a neuznatelné náklady a jaké povinné přílohy pro daný typ opatření je zapotřebí. Nabízelo se tak jednoduše původní pravidla překlomit do nového sedmiletého plánovacího období. Zapracovat jen změny vycházející z nových požadavků Evropské komise a z velké části tak nechat pravidla ve stejném režimu. Bohužel se tak nestalo a pravidla byla sepsána zcela nově bez reflektování již zapracovaných změn v původních pravidlech. Přes mnoho počátečních připomínek ze strany pracovníků AOPK z jednotlivých regionů na začátku nového sedmiletého období (2014-2020), trvalo více jak dva roky, než se podařilo pravidla opět dostat do nějaké srozumitelné podoby. Už jenom fakt, že ke konci října 2017 se jedná už o 14 (!) verzi PrŽaPu, má samo o sobě velkou vypovídací hodnotu o kvalitě dokumentu. Na AOPK jsem pracoval téměř sedm let a momentálně se částečně věnuji externě

či pro vlastní potřebu administraci žádostí v OPŽP, ale i tak mám mnohdy velký problém vůbec pochopit jednotlivé texty v PrŽaPu. Člověk, aby ještě dostal výkladovou příručku, neboť mnohdy není zcela jednoznačně pochopitelné, co se vůbec po žadateli vyžaduje. Stejně tak na výklady nemají jednotný názor ani samotní zaměstnanci AOPK a SFŽP. V mnoha případech se tak liší informace od jednotlivých regionů AOPK a SFŽP na stejnou věc. Ukazatelem špatného nastavení je už jenom skutečnost, že v prvním plánovacím období bylo regionální pracoviště AOPK v rámci jedné výzvy schopno zvládnout zadministrovat např. přes 100 žádostí, momentálně však za stejný čas při stejném počtu lidí jsou rádi za 25 žádostí. Znechuceni jsou z této situace nejen samotní zaměstnanci AOPK, kteří by si svůj čas dokázali představit využít mnohem efektivněji s ohledem na ochranu přírody, ale především samotní žadatelé. Paradoxem a ukázkou nerefluktování nastavených pravidel v prvním sedmiletém období je, že se na některá opatření čerpají minimální finanční prostředky. Jedná se např. o opatření na revitalizaci vodních toků, tvorbu a obnovu mokřadů a tůň mimo akce zařazené v plánech oblastech povodí. V druhém sedmiletém období (až do konce roku 2016) byla podpora na tyto opatření nesmyslně nastavena ve výši 80 % z původních 100 %. Od počátku bylo ze strany zaměstnanců AOPK na tuto jednoznačně kontraproduktivní změnu poukazováno, ale bez počátečního úspěchu. Teprve až po vyhodnocení prvních výzev a zjištění, že na revitalizační opatření, mokřady a tůně se čerpá minimálně, byla dotace zvýšena na 100 %. Otázkou je, zda bylo nutné si nechat utéci dva roky.

Nebylo se čemu divit, neboť jen málokterá obec si byla schopná před občany obhájit výdaje na spolufinancování „děr pro komáry“, jak je mnohdy opatření na obnovu a tvorbu mokřadů a tůň veřejností vnímáno, z obecního rozpočtu. Mnohdy je jednodušší prosadit opravu chodníků, silnic, výsadbu zeleně či budování nebo odbahnění nádrže i přesto, že dotace v tomto případě není 100 %. Nakonec tak zbylo budování tůň na různé nadšence

z řad neziskových organizací či fyzických osob. Fyzické osoby nepodnikající však momentálně nemohou žádat a neziskové organizace mnohdy nemají finance na kofinancování. U řady projektů se však ukázalo, že i 100 % dotace na opatření neznamená, že ve výsledku žadatel nemusel zaplatit část z vlastních zdrojů. Důvodem byla skutečnost, že dotace mnohdy nepokryla vedlejší náklady v plné výši – jedná se např. zpracování projektové dokumentace, výkup pozemků, výběrové řízení, zpracování a administrace žádosti třetím subjektem, autorský a technický dozor, geodetické práce atd. Nebylo výjimkou, že žadatelé se tak po započtení všech uznatelných a neuznatelných nákladů dostali reálně na dotaci ve výši 90-95 %.

Aby toho s ohledem na byrokratickou zátěž nebylo málo, tak se přes veškerou proklamaci o tom, že nové sedmileté období bude ve znamení snižování administrativní zátěže a zrychlování, ukazuje, že tomu tak v zásadě není a ve skutečnosti je tomu právě naopak.

Příkladem může např. být dokládání řady ekonomických příloh, které slouží pro hodnocení podniku v obtížích. Hodnocení, které nezohledňuje o jaký předmět dotace se jedná, výši dotace a subjekt žadatele. Může se tak stát, že řada neziskovek (spolků) se může dostat do kategorie podniku v obtížích, což znamená, že administrace projektu je pozastavena do doby, než budou provedeny nápravná opatření. Např. náš spolek se v rámci žádosti o dotaci na vybudování mokřadů a tůň, kde je dotace 100 %, dostal do kategorie podniku v obtížích. Důvodem je fakt, že náš spolek, aby mohl zafinancovat zpracování projektové dokumentace,

si musí půjčit někde peníze. Neziskovky nejsou zřízeny za účelem zisku a mnohdy tak nedisponují vlastními finančními zdroji. Aby mohly za projektovou dokumentaci zaplatit, tak je nutné si mnohdy někde půjčit. V našem případě od členů sdružení formou bezúročných půjček. Půjčka se však promítá do účetních podkladů, které se dokládají jako povinné přílohy k žádosti o dotaci. Ve vlastních zdrojích tak máme minusovou položku a tím jsme automaticky vyhodnoceni jako podnik v obtížích. Paradoxně i u dotace, na kterou žádáme 100 % dotaci. Jaké je řešení? Místo půjčky dát do sdružení dar a nechat vyhotovit novou účetní uzávěrku a strávit tak dalších několik hodin navíc prací nad novými podklady a zdržení v řádu i několika měsíců. Možná by však stačilo, aby byli žadatelé o těchto možných komplikacích předem informováni a hlavně, aby při hodnocení bylo zohledňováno, o jakou výši dotace se jedná.

S ohledem na snížení administrativní zátěže by mnohdy pomohly „drobnosti“. Může se např. jednat o dokládání povinné přílohy kumulativního rozpočtu. Rozpočtu, který se do systému pro podávání žádostí o dotaci vkládá podepsaný v pdf formátu a formátu xls. Jakékoliv změny pak vedou k potřebě znovu dokument vytisknout, nechat podepsat žadatelem, převést do pdf formátu, nahrát do systému, v systému zároveň upravit roční rozpočet, přehled zdrojů financování a finanční plán. Vše pak finalizovat a elektronicky podepsat. V systému na záložce „roční rozpočet“ jsou však informace, které jsou v kumulativním rozpočtu, uvedeny taktéž. Je tam sice rozdíl, že kolonka „projektová příprava“ není v systému rozepsána na jednotlivá opatření

(zpracování projektové dokumentace, autorský a technický dozor, zpracování žádosti o dotaci, administraci získané dotace a výběrové řízení), ale otázkou je, zda je to potřeba. Při podání žádosti o dotaci není ve většině případů vyhotoveno výběrové řízení na realizaci samotného záměru a předem nevíme, za jaké částky se budou práce za projektovou přípravu realizovat, natož zda daný subjekt bude plátcem či neplátcem DPH. V takovém případě se povinná příloha kumulativního rozpočtu jeví jako zcela irelevantní.

Mnoho věcí se svaluje na Evropskou komisi, ale nejsem o tom na základě svých mnohaletých zkušeností přesvědčen. Řadu pravidel a nastavení si vymýšlíme sami a vytváříme tak složitý systém, kterému už jako celku nerozumí ani samotné administrující subjekty. Ano, každý rozumí té své dané oblasti a vyžaduje její precizní dodržování ze strany žadatele. Na žadatele je tak kladena velká byrokratická zátěž, která vede k tomu, že bez toho, aniž by si zaplatil firmu, která mu žádost zpracuje a následně administruje, to už ani nejde.

Možná je úplně zbytečné psát tyto řádky, ale jsem přesvědčen, že by pomohlo, kdyby se více poslouchaly a reflektovaly názory zaměstnanců AOPK z jednotlivých regionů. Jsou to lidé, kteří mají mnohdy mnohaleté osobní zkušenosti s OPŽP „z první linie“, nejedná se tudíž o zprostředkované informace, a jsou schopni relevantně a mnohem přesněji popsat, kde jsou úskalí OPŽP.